

Dialog je možen in celo nujen

V zadnjih dveh številkah Novega lista smo na tem mestu ugotavljali, da se je stanje slovenske narodne manjšine v Italiji oziroma Furlaniji Julijski krajini v zadnjem času hudo poslabšalo. V podkrepitev takšne trditve smo navedli tudi stvarne primere, med njimi dejstvo, da slovenski svetovalec v rajonski konzultu za Škedenj in Čarholo ni mogel spregovoriti v svojem materinem jeziku, čeprav je raba slovenskega jezika dovoljena po obstoječih predpisih.

Ce pišemo, da se je stanje slovenske narodne manjšine poslabšalo, tega gotovo ne delamo zato, ker bi imeli »manjšinski kompleks«, o katerem je pred nekaj dnevi pisal v italijanskem tržaškem dnevniku prof. Diego De Castro, nekdanji italijanski svetovalec pri Zavezniški vojaški upravi v Trstu. Prav njegovo modrovanje pa je dalo povod za ta kratki zapis. Prof. De Castro je treba priznati, da zauzema do problematike slovenske narodne manjšine v Italiji že mnoga desetletja kar se da pravično stališče, kar velja zlasti za njegova izvajanja v zvezi z našo Benečijo. Bivšemu vseučiliškemu profesorju v Torinu je bilo že takoj po podpisu londonskega sporazuma jasno, da v Benečiji živijo pripadniki slovenske manjšine, katere pravice je treba zaščititi. Takšno stališče je De Castro zavzel v času, ko je večina italijanskih političnih moč trdila, da v Benečiji Slovencev kratkomalo ni. Zanimivo je, da je De Castro, ki je po rodu iz Istre in je leta 1954 odstopil kot italijanski svetovalec v znak protesta proti sklenitvi londonskega sporazuma, začelo skrbeti čedalje večje število pisem, ki jih običajlja italijanski tržaški dnevnik proti Slovincem, pri čemer piscem služi kot pretveza nasprotovanje tako imenovanemu »bilingvizmu«. Če med dvema narodoma, ki bivata na istem ozemlju — modruje De Castro — zaja prepad in ni prav nobenega dialoga, si od takšnega stanja ne moremo obetati novano »komisijo modrih«, ki naj vladi in ostalim pristojnim političnim silam pomonič dobrega. Dovolj je ena sama iskra, da se zaneti požar. Zato je profesor mnenja, da bi kazalo priklicati k življenju tako ime, da se najde primerna rešitev za vraščanje zaščite pravic slovenske narodne manjšine v Italiji.

Gre za zamisel, ki se nam zdi še kar zanimiva in ki bi lahko postala predmet razmišljanja tudi v krogih same slovenske manjšine.

O primerih nasilja nad slovensko manjšino

dalje na 2. strani ■

Slovinci pišejo predsedniku deželne vlade

Predsednik Kraške gorske skupnosti Marino Pečenik, deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar, deželni svetovalec komunistične partije Miloš Budin, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Palčič, tajnik kmečke zveze Bukavec, predsednik Koordinacijskega združenja vzhodnokraških vasi Grgič in predsednik Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Svetina so naslovili pismo na predsednika deželne vlade Furlanije - Julijske krajine Adriana Biasuttija. Podpisniki so najprej izrazili potrebo po novem odnosu javne oblasti, v prvi vrsti dežele in tržaške občine, do slovenske manjšine, ki naj bi upošteval njene upravičene interese in zahteve in torej spremenil dosedanje negativno obnašanje in omejevalna stališča. Podpisniki ugotavljajo, da oblasti niso izpolnile niti maloštevilnih obvez, ki so jih bile sprejele v preteklosti. Zadnje čase smo celo priča, poudarja pisemo, nenehnim poskusom oženja in črtanja

nja nekaterih priznanih in v praksi uveljavljenih pravic. Pismo pri tem navaja zavrnitev prošelj v slovenskem jeziku, naslovljenih na deželno upravo, odklonilno stališče tržaškega občinskega sveta glede vprašanja dvojezičnih tabel na Krasu, onemogočanje rabe slovenskega jezika na sejah nekaterih tržaških rajonskih svetov ter končno izbiro območja pri Bazovici za gradnjo sinhrotrona.

Podpisniki poudarjajo, da so vprašanja, ki jih načenjajo, v tesni zvezi z demokracijo, sožitjem, drugačnim upravljanjem celotnega teritorija tržaške pokrajine. Ponovno potrjujemo, pravijo podpisniki pisma, da želimo in smo pripravljeni se soočati o vprašanjih, ki zadevajo slovensko manjšinsko problematiko in tudi širšo družbeno skupnost, da lahko končno uvedemo nove odnose med javnimi oblastmi in slovensko manjšino, ki naj bi temeljili na polnem priznanju dostojanstva in pravic Slovencev v Italiji.

Spremembe deželnega proračuna koristijo naši manjšini

V torek, 25. t.m., je deželni svet Furlanije Julijske krajine začel razpravljati o spremembah letnega proračuna. Ker je deželna uprava ugotovila, da razpolaga z 200 milijardami več, kot je predvideval proračun, se razprava o spremembah letos bistveno razlikuje od prejšnjih. Poraba tolikšne vsote namreč more jasno pokazati, ali so upravitelji voljni spopasti se s pomembnimi problemi, ali vsaj opozoriti, katere dejavnosti oziroma sektorji imajo prednost.

Svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je v svojem daljšem posegu podrobno razčlenil predlog spremembe proračuna in z zadovoljstvom ugotovil, da se namerava deželna vlada končno resneje lotiti problema varstva okolja, čemur je namenjeno precej sredstev, čeprav so posegi včasih improvizirani. Obregnili se je ob nedoslednost deželne uprave, ki po eni strani upravičeno skrbi za varstvo okolja, po drugi pa sploh ne jemlje v poštev škodo, ki jo bo prizadela izgradnja sinhrotrona blizu Bazovice, ali trmasto vztrajanje pri lokaciji sovođenjskega upeljevalnika v neposredni bližini vasi. Pri teh odločitvah je deželni odbor nepopustljiv, medtem ko se brez posebnih težav spreminjajo že spre-

jete odločitve za območja, ki so v naravovarstvenem pogledu niso tako važna. Zato je Brezigar pozval odbor, naj bo v prihodnosti bolj dosleden.

Svetovalec Ssk se je nato zaustavil pri vprašanju protivrednosti, ki jo dežela namenja za škodo krajevnim skupnostim. Tu gre omeniti predvsem večletno financiranje razvoja tržaškega Krasa, kar pomeni, da gradnja znanstvenih in turističnih centrov dejansko oškoduje kraški teritorij.

Končno je svetovalec Ssk z zadovoljstvom vzel na znanje dejstvo, da je SLORI končno vključen med tiste ustanove deželnega pomena, ki prejemajo vsakoletno podporo. To kaže, da se je v zadnjem letu (morda predvsem po zaslugi Ssk, ki je član večine op.ur.) v tem pogledu bistveno spremenilo ozračje v deželnem odboru, saj je še jeseni prišlo do ostrih nastopov proti taki vključitvi. Vsota je sicer še nezadostna, vendar je treba priznati, da se s tem korakom odpira novo, mirnejše obdobje za ta naš znanstveni inštitut.

Brezigar je priporočil, da bi se naslednje leto v proračunu našle primerne rešitve tako za gledališke gradnje kot tudi za podpore kulturnim in športnim dru-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 30. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Izbor iz Kmetijskega tednika; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Bučno seme«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Prežganka« — antologija humorja; 12.40 Godbe na pi-hala; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na počitnice; 17.00 Joško Lukeš: »Zgodilo se je v operi«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 31. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Mal položi dar domu na oltar«; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.00 Sonatina za glas in klavir; 12.40 Želinska dekleta prosvetnega društva Lipa iz Velikovca; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 »Utrinki«; 16.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 1. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Na počitnice; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.40 »Glas harmonike«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Kresničke; 15.30 Premisljevanja za današnji čas; 16.00 »Kulturnopolitiki« v kuhinji; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 M. Sosič: »Boginja iz Seslanskega zaliva«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 2. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Dvignjene zaves; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.40 Folklorna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 Iz zemlje gre v trto — o poeziji; 16.00 Pogled v restavratsko delavnico; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Spomini Stane-ta Kavčiča; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 3. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Križem po svetu; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 12.40 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 »Utrinki«; 16.00 Koroški portreti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 4. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 V Evropi manjšin; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.00 Film in njegova vloga v naši družbi; 12.40 Folklorna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 O tolmačenju otroške risbe; 16.00 Koncert za srce in orkester; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 5. avgusta, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Otroški kotichek: »Dogodivščine barona Münchhausna«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 12.00 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 12.40 Dekliški zbor Vesna iz Križa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 O tolmačenju otroške risbe; 16.00 Med zemljo in sanjami; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Sonatina za glas in klavir; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Bojan Brezigar tajnik komisije za Trst

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je izrazil zadovoljstvo, ker sta bila v ponedeljek, 24. t.m., končno izvoljena predsednik in tajnik Komisije za Trst. Njeno delovanje je bilo namreč dalj časa ohromljeno, ker se zainteresirane politične stranke niso mogle sporazumeti glede imena novega predsednika te komisije. V ponedeljek, 24. t.m., je bil končno izvoljen za predsednika kršćanski demokrat Calandruccio, a ne z glasovi ve-

čine, ki upravlja tržaško občino in pokrajino, kot se je glasilo dogovor. Za tajnika pa je bil izvoljen Bojan Brezigar. Slednji je bil pred kratkim javno opozoril predstavnike prizadetih strank, naj poskrbijo, da se vprašanje končno uredi. Posebno opozorilo pa sta posredovala vladni komisar in Računski dvor.

Komisija za Trst bo lahko zdaj pričela z delom — pravi v poročilu deželni svetovalec Slovenske skupnosti — in bo že na prvi seji, ki je bila sklicana za konec avgusta, poskrbela za porazdelitev skladov za leto 1989 in za sestavo štiriletnega načrta izdatkov, tako da bodo javni in zasebni gospodarstveniki imeli pred seboj jasno sliko in vedeli, na kolikšna sredstva lahko računajo.

—o—

BENEDIKTER PREDAN
NADZORNEMU ODBORU

Razširjeno vodstvo Južnotirolske ljudske stranke je formalno predalo nadzornemu odboru svojega dolgoletnega vidnega voditelja Alfonsa Benedikterja, ker se je pri zadnjih evropskih volitvah povezal z listo manjšin Federalizem in tako prekršil strankarsko disciplino. Stranka je tudi imenovala posebno komisijo, ki naj pripravi popravke k zakonskemu osnutku o manjšinskih pravicah Ladincev na Tridentskem-Južnem Tirolskem, ki ga obravnava parlament.

USTAVNO SODIŠČE
IN ODVISNI DELAVCI

Ustavno sodišče je izdalo pomembno razsodbo o pravicah tistih odvisnih delavcev, ki so zaposleni v podjetjih z manj kot 16 uslužbenci. Doslej italijanska zakonodaja za uslužbenca teh podjetij ni predvidevala tistih jamstev v primeru odpusta iz disciplinskih razlogov, ki jih uživajo delavci v večjih podjetjih. Tudi v malih podjetjih ima torej uslužbenec pravico, da zve za gospodarjeve obtožbe, možno kazni in temeljitev, pravico ima, da se primerno brani in da zahteva, da se dejansko ugotovi upravičenost obtožbe. Ustavno sodišče je izjavilo, da ne more biti razlik v ravnanju z delavci v malih in velikih podjetjih, ko gre za tako hudo stvar, kot je odpust iz disciplinskih razlogov, saj tak ukrep globoko zareže v moralno in poklicno sfero vsakega uslužbenca in mu tudi ustvarja težave pri iskanju nove zaposlitve.

SPREMEMBE DEŽELNEGA
PRORAČUNA KORISTIJO
NAŠI MANJŠINI

■ nadaljevanje s 1. strani

štvm, ki so odločno prenizke. Predstavnik Ssk je napovedal pozitiven glas za predlog deželne vlade, kar je posledica tudi že omenjenih ukrepov v korist slovenske manjšine.

SSK POSREDOVALA
PRI ANDREOTTIJU

V času oblikovanja programa nove vlade je deželno tajništvo Slovenske skupnosti opozorilo predsednika Andreottija na nujnost, da vladni program potrdi obvezo o rešitvi temeljnih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. V brzojavki deželnega tajnika SSK Iva Jevnikarja je rečeno, da je za to potreben pravičen zaščitni zakon, ki mora biti v skladu z ustavnimi načeli in mednarodnimi obvezami Italije. Slovenska skupnost je predsedniku Andreottiju tudi predlagala, da bi sprejel njene predstavnike za poglobitev problematike.

BOLJŠI ODNOSI
MED VATIKANOM IN MOSKVO

Nov pomembni korak v izboljšanju odnosov med Vatikanom in Sovjetsko zvezo. Papež Janez Pavel II. je s pristankom sovjetskega predsednika Gorbačova lahko imenoval prvič po vojni novega katoliškega škofa v Belorusiji. Katoliška cerkev je tam sicer legalna, vendar je bila brez hierarhičnega vodstva. Novi škof je 43-letni Tadeusz Kondrusiewicz, ki je kot apostolski administrator prevzel vodstvo škofije v Minsku.

Dialog je možen in celo nujen

■ nadaljevanje s 1. strani

šino piše v zadnji številki, in sicer na prvi strani, tudi glasilo goriške nadškofije, tednik Voce Isontina. Urednik c. m. (Celso Macor) navaja nasprotovanje nekaterih italijanskih krogov v Gorici začasni namestitvi nekaterih slovenskih šol v italijanskem šolskem poslopju, kjer je za to dovolj prostora, primer s seje rajonskega sveta v Šklednju, prijavo sodišču dveh slovenskih duhovnikov v Benečiji, ki sta priredila brez dovoljenja civilne oblasti »proš-

nji procesiji«, ter požig zakristije pri Sv. Šoblanku ter oskrunjenje tamkajšnje župnijske cerkve. Za pisca je vse to odraz ter izraz rasizma, oziroma sovraštva do vsega in vseh, ki so »različni« od večine.

Smatrali smo za pravilno opozoriti našo javnost na mnenje, ki prihaja z italijanske strani, kar med drugim kaže, da le nima mo opraviti s samimi nasprotniki in sovražniki, temveč da so tudi na »drugi strani« ljudje, s katerimi je dialog ne samo možen, temveč celo nujen.

Priprave na postavitve spomenika škofu Antonu Martinu Slomšku

Popotnik

Proste cone tudi v Sovjetski zvezi?

Novo in veliko industrijsko središče bi nastalo na območju, ki je zdaj pod strogim

—O—

18-članski odbor Združenih narodov za človekove pravice je v Ženevi končal z obravnavo poročila o človekovih pravicah v Italiji, ki so ga rimske oblasti predstavile na podlagi določil mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah. Strokovnjaki so pozitivno ocenili položaj v Italiji, vendar so imeli tudi kritike. Kritizirali so dolgotrajnost sodnih postopkov v Italiji, dolžino preiskovalnega zapora, povečano število primerov, ko so varnostne sile slabo ravnale s priporniki, in razlike v uživanju pravic žensk in otrok na severu ali na jugu. Glede preiskovalnega zapora so strokovnjaki izjavili, da je vsekakor predlog. Trenutno lahko traja šest let, po novem kazenskem postopniku bo lahko trajal štiri leta, vendar je tudi to pretirano.

XXIV. ŠTUDIJSKI DNEVI

» DRAGA *89«

Trst - 1., 2. in 3. septembra 1989

Park Finžgarjevega doma, Opčine,
Narodna ulica 89

Petek, 1. septembra, ob 17. uri:

— Predstavitel letošnje DRAGE

Petek, ob 17.30:

— O PROBLEMIH IN REŠITVAH V
MULTIKULTURNIH DRUŽBAHPogled iz širokega sveta na problema-
tiko, ki zadeva tudi Slovence: kulturni
in jezikovni pluralizem
Po predavanju diskusija.

Sobota, 2. septembra, ob 16. uri:

— Slovesna otvoritev, nato:

MANJSINA — ŽRTEV IDEOLOŠKIH
BOJEV?Skupina zamejskih kulturnih delavcev
v pluralističnem razgovoru o doseda-
njem prevladovanju ideologije v za-
mejskem dogajanju
Sledi diskusija

Nedelja, 3. septembra, ob 10.30:

— VIZIJE IN MEJE NARODNE SPRAVE

Zareč problem narodne sprave, ki naj
bi vzpostavila most čez prepad revolu-
cije, v novi in doživeti osvetlitvi
Po predavanju diskusija.

Nedelja, 3. septembra, ob 16. uri:

— SLOVENIJA MED EVROPO
IN BALKANOMSlovenska pomlad, Majniška deklar-
acija 1989, napetost z jugom, pravica do
odcepitve v predavanju, ki bo pome-
nilo poseg v osrčje slovenske narodne
problematike

Po predavanju diskusija.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri na
prostem.

KOMISAR NA OBČINI MILJE

Za izrednega komisarja na miljski ob-
čini je bil imenovan podprefekt Pasquale
Vergone, ki je namestnik vodje kabineta
na tržaški prefekturi. Komisar bo vodil
miljsko občino do prihodnjih predčasnih
volitev, ki bodo po vsej verjetnosti 22. ok-
tobra. V miljski občini ni bilo mogoče obli-
kovati stalne večine. Župan Mutton je vo-
dil odbor, sestavljen iz predstavnikov Li-
ste Frausin. Odbor je razpolagal v svetu
z 12-imi glasovi na 24.

TRIJE NOVI SLOVENSKI PRAVNIKI

Pred kratkim so na pravni fakulteti tržaške
univerze diplomirali kar trije mladi pripadniki
slovenske narodne manjšine v Italiji. Ti so Dam-
jan Terpin iz Steverjana, Sonja Levstik z Op-
čin in Tanja Hmeljak iz Sovodenj. Novim prav-
nikom za uspeh iskreno čestitajo prijatelji in
znanci ter jim želijo veliko uspehov tudi v po-
klicu. Čestitkam in željam se pridružuje Novi
list.

BOJ PROTI ALGAM

Dejstvo, da je deželna uprava name-
nila pet milijard lir za zavarovanje plaž
pri Gradežu in Lignano pred algami, je
vzbudilo proteste v Trstu. Župan Richetti,
pokrajinski predsednik Crozzoli, predsed-
nik Letoviščarske ustanove Barison in dru-
gi so kritizirali dejstvo, da dežela ne skrbi
za zaščito tržaške obale.

Tržaški župan De Marchi pa je moral
prepovedati kopanje pri Marini Novi in
pri kampu Panzano Lido. To pa ne za-
radi alg, temveč zaradi mikrobioloških iz-
vidov o onesnaženosti vode.

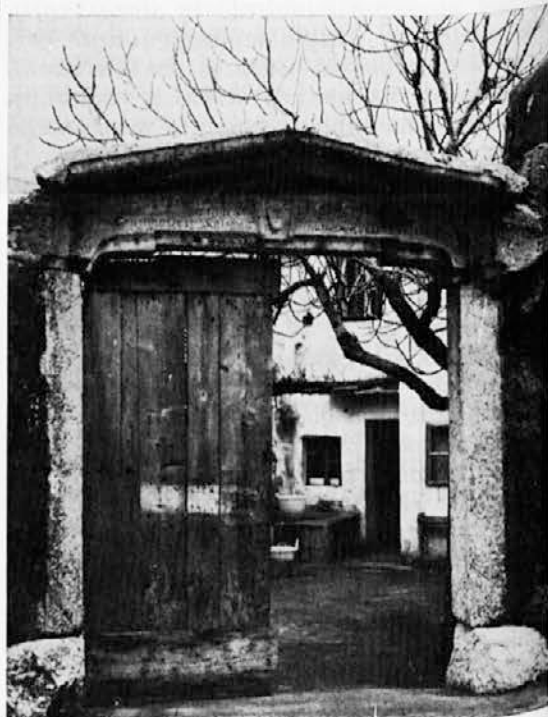
Vsodržavna zveza ribiških zadrug Fe-
dercoopesca je za jutri pozvala ribiške čol-

ne, naj se udeležijo poskusne akcije za pre-
mešanje morske vode vsaj ob italijanski
jadranski obali. Izvidi so namreč pokazali,
da je v globini zaradi alg vse manj kisika
in da postaja Jadran mrtvo morje. Neka-
teri strokovnjaki, ki bodo zdaj nadzirali
poskus, so svetovali tozadevno akcijo. Sku-
pine ribiških čolnov bodo po štiri ure plu-
le v razdalji pol milje do dveh milj do oba-
le. Vsak čoln bo razgibal vodo ne le z
vijakom, temveč tudi z eno ali dvema ve-
rigama, na koncu katerih bodo privezane
stare avtomobilske gume.

—O—

ŽIVLJENJSKI STROŠKI V TRSTU

Življenjski stroški so v Trstu julija na-
rasli za desetinko odstotka, kar je najboljši
rezultat v letu. Trst je, kot znano, med
večjimi italijanskimi mesti, v katerih dr-
žavni zavod ISTAT zbira podatke. Enako
kot v Trstu so se potrošniške cene dvignile
v Turinu in Bologni, medtem ko so stroški
v Genovi in Milanu narasli za 0,2 odstotka,
v Benetkah pa za 0,5 odstotka. Celoletna
inflacija bi v Trstu morala dosegati 7 od-
stotkov in 8 desetink.

GRADNJA KULTURNIH OBJEKTOV
V SEŽANI

V središču Sežane bodo v kratkem zgra-
dili kulturni center, ki bo posvečen spo-
minu Srečka Kosovega. V teh dneh se že
končuje gradnja zunanjega avditorija, ki
bo pomenil lepo pridobitev za Sežano in šir-
še kraško področje. Graditelji računajo, da
bodo ta del kulturnega centra dokončali že
do konca avgusta, ko bodo v Sežani prazno-
vali občinski praznik. Poskrbeli bodo tudi
za ureditev središča in za javno razsvetlja-
vo. To je torej začetek obsežnejših del,
ki bodo spremenile zunanjo podobo Sežane.

ZARADI NESREČE
UMRL SILVESTER ZOBEC

Ves tržaški Breg in širšo slovensko jav-
nost je pretresla smrtna nezgoda, ki se je
v ponedeljek, 24. t.m., pripetila v vinogru-
du Na Otavi pri Boljuncu. Smrtno se je
ponesrečil 74-letni Boljunčan, Silvester Zo-
bec. Poljska dela je opravljal s sosedom
69-letnim Radom Slavcem. Slednji je rah-
ljal zemljo z ročnim motornim plugom.
Prišlo je do nezgode. Rezilni noži so hu-
do ranili Silvestra Zobca, ki je hudo kr-
vavel zaradi ran v spodnjem delu trebuha.
Izdihnil je po sprejemu na oddelku za oživ-
ljanje v katarinski bolnišnici.

Napoveduje se kriza deželne večine

V deželnih političnih krogih se spet go-
vori o krizi v šest-strankarski večini, ki vo-
di deželno upravo. V ponedeljek, 24. t.m.,
sta se v Vidmu srečali predstavniki Kr-
ščanske demokracije in socialistične stranke.
To naj bi bil začetek preverjanja od-
nosov. Dejansko sta ostali obe stranki stro-
go pri svojih stališčih, ki se ne zdijo hitro
uskladjiva. Medtem ko Krščanska demo-
kracija pozitivno ocenjuje šeststrankarsko
večino, je za socialiste ta formula že za-
mrta, preverjanje naj bi torej zajelo tudi
druge stranke zunaj koalicije.

V torek, 25. t.m., ko se je začelo zaseda-
nje deželnega sveta, se je zato že širil glas,
da bi lahko v petek nastopila uradna kri-
za deželnega odbora. Deželni svet bo nam-

reč zasedal štiri dni zaporedoma. Glavna
točka so spremembe letošnjega in pa tri-
letnega deželnega proračuna. Na dnevnem
redu je še vrsta drugih vprašanj. Deželni
odbor je na torkovi seji odgovoril na šte-
vilna svetovalska vprašanja, pri čemer se
je dotaknil tudi vprašanj, ki so pomembna
za slovensko narodnostno skupnost.

—O—

NOVA PRAVNIKA

Pred dnevi sta na pravni fakulteti tržaške
univerze diplomirala Damjan Terpin iz Stever-
jana in Sonja Levstik z Opčin. Novima pravni-
koma za življenjski uspeh iskreno čestitajo pri-
jatelji in znanci, ki jima želijo tudi mnogo uspe-
hov v poklicu. Čestitkam in željam se pridružuje
Novi list.

Prejeli smo

ODPRTO PISMO
JOŽETU SMOLETU

predsedniku Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije

Dovolite mi, prosim, da vas pred srečanjem z delegacijo PSI iz naše dežele opozorim na nekatere manifestacije novega kurza socialistične stranke v naših krajih, da vam bo bolj jasno, s kom imate opraviti.

Novi kurz se je začel opazneje manifestirati, ko je prvi predsednik vlade Italijanske republike iz vrst socialistične stranke poslanec Bettino Craxi ob priliki javnega nastopa v Trstu negodoval nad tesno in krivično mejo okoli Trsta. Z drugimi besedami, ko se je ogreval za mejo pri Postojni ali na Ježici.

Od takrat dalje se je PSI vse bolj približevala stališčem Liste za Trst, ki je od nekdaj pozivala h kršenju določil republiške ustave in mednarodnih pogodb, ki jamčijo zaščito slovenske manjšine v Italijanski republiki.

Leta 1986 je tržaška PSI stopila v upravno zaveznitvo z Listo za Trst, ob državnozborskih volitvah 14. 6. 1987 pa sta obe stranki sklenili volilno zaveznitvo, med katerim sta tekmovali, katera bo odločneje odrekala slovenski manjšini pravice, ki jih jamčijo republiška ustava in mednarodne pogodbe. Augusto Seghene, pokrajinski tajnik PSI, je takrat poudaril nasprotovanje svoje stranke ustavi in mednarodnim pogodbam z besedami: »tržaška PSI poudarja, da je proti uvedbi vsakršne oblike dvojne države, to je proti pravnemu izenačenju italijanske in slovenske v javnih aktih in v odnosih z oblastmi«.

Pri letošnjih volitvah v evropski parlament sta stranki sklenili volilno zaveznitvo na najvišji ravni. In če gre verjeti vestem, ki smo jih lahko brali v tisku, se je takrat PSI obvezala, da si bo prizadevala okrniti in omejiti pravice slovenske manjšine, ki jih določajo ustava in mednarodne pogodbe. Zdi se, da v zadnjih časih Lista za Trst že zaostaja za PSI v protustavnem prizdevanju za omejitve pravic slovenske manjšine.

Prav te dni je sedanji pokrajinski tajnik PSI Alessandro Perelli, s katerim boste imeli danes čast se rokovati, označil zahtevo rajonskega svetovalca Igorja Pauletija, da se spoštuje zakonito odobren pravilnik rajonskih svetov, ki ga je izglasoval zakonito izvoljen občinski svet, za provokacijo. Da prav ste prebrali: v pravni državi je zdaj zahteva po spoštovanju veljavnih predpisov provokacija!

Nič čudnega tedaj, če fašistom, ki se čutijo ogroženi na desni, začenjajo popuščati živci.

Prisrčen pozdrav!

Trst, 19. julija 1989

SAMO PAHOR
član Glavnega odbora SKGZ

SE ENO ODPRTO PISMO

Ne morem si kaj, da bi Vas ne poskušala opozoriti na ravnanje predstavnikov stranke, pri kateri ste na obisku, v odnosu do temeljne pravice slovenske manjšine — pravice do javne rabe slovenskega jezika.

Načelnik svetovalske skupine PSI v rajonskem svetu za škedenj in Čarbole je prvi dal pobudo, da se mojemu kolegi onemogoči raba slovenskega jezika, s tem da je zapustil sejno dvorano. Sledili so mu drugi in seja je postala nesklepčna.

Občinska odbornica PSI Ariella Pittoni je tolmačila nedvoumen člen pravilnika rajonskih svetov o pravicah do rabe slovenščine na tak način, da je kolegi ponovno onemogočila uporabo slovenščine.

Pokrajinski tajnik PSI Alessandro Perelli zdaj označuje zahtevo po spoštovanju veljavno odobrenega pravilnika rajonskih svetov kot provokacijo.

Povprašajte, prosim, svoje gostitelje, kako si predstavljajo pravno državo, ko pa stalno kršijo veljavne predpise in pozivajo h kršenju ustavnih določb in mednarodnih pogodb.

Z odličnim spoštovanjem

JAGODA KJUDER
rajonska svetovalka KPI za Sv. Ivan

Novice

MEDNARODNA KONFERENCA O KAMBODŽI

V Parizu sta se 24. t.m. sestala kamboški princ Norodom Sihanouk in predsednik kamboške vlade Hun Sen. Razpravljala sta o pripravi na mednarodno konferenco o Kambodži, ki se bo začela v nedeljo, 30. t.m., v francoski prestolnici. Ob koncu pogovorov princ Sihanouk in predsednik Hun Sen nista dala nobene izjave. Tajski zunanji minister je medtem v Bangkoku izjavil, da je njegova vlada pripravljena pomagati pri dobavljanju ameriške vojaške pomoči princu Sihanouku in nekommunističnemu odporiškem gibanju v Kambodži. Na mednarodni konferenci v Parizu bodo razpravljali o možnosti ureditve razmer v Kambodži.

SMRT NA ITALIJANSKIH CESTAH

Zadnji konec tedna je na italijanskih cestah umrlo 67 ljudi, 1299 pa jih je bilo ranjenih. Prometnih nesreč je bilo 1652. 27 ljudi je izgubilo življenje v soboto, ko se je pripetilo 543 prometnih nesreč. Po italijanskih cestah je konec tedna krožilo sedem milijonov in pol vozil. V petek je pri prometnih nesrečah umrlo 18 ljudi, 360 pa jih je bilo ranjenih. V nedeljo je izgubilo življenje 22 ljudi, 583 pa jih je bilo ranjenih.

PLOŠČA NA BRIONIH

V Sloveniji so v soboto, 22. t.m., praznovali Dan vstaje. Dan prej je bila na Brionih slovesnost, med katero so odkrili spominsko ploščo na hiši, kjer je delal Edvard Kardelj, ko je bil s Titom na otočju. Spregovorila sta predsednik Slovenije Stanovnik in Hrvaške Latin.

NOVI PREDSEDNIK ČASNIKARSKE ZBORNICE

Za novega predsednika vsedržavne časnikarske zbornice je bil izvoljen časnikar Guido Campi, za tajnika pa časnikar iz Tridenta Faustini. Blagajnik je Gino Apostolo iz Torina. V izvršnem odboru so trije poklicni časnikarji in dva publicista. Vsedržavni svet časnikarske zbornice je zasedal v Rimu, v sredo, 19. t.m. Prihodnja seja bo septembra, ko bodo izvoljeni člani posameznih komisij. Na volitvah za vsedržavni svet časnikarske zbornice je bil potrjen za deželo Furlanijo Julijsko krajino naš glavni urednik dr. Drago Legiša.

SOVJETSKA ZVEZA IN IZRAEL

Neki izraelski dnevnik je objavil vest, da bo v kratkem prispel na obisk v Tel Aviv Gennadij Terasov, ki ga je sovjetski zunanji minister Ševardnadze imenoval za svetovalca za bližnjevzhodna vprašanja. Med obiskom naj bi se sovjetski diplomat srečal z izraelskim ministrskim predsednikom Šamirom. Obravnavala bo sta vladni načrt za pomiritev na zasedenih ozemljih. Izraelsko zunanje ministrstvo doslej ni potrdilo te novice. Vsekakor pa bi obisk sovjetskega vladnega funkcionarja v Izraelu pomenil spremembo v dosedanjih odnosih med Sovjetsko zvezo in Izraelom.

ITALIJA IN KITAJSKA

Središče za statistiko podjetij je v Firencah objavilo podatke o trgovinskih izmenjavah med Italijo in Kitajsko. V prvih desetih mesecih lanskega leta je skupna izmenjava dosegla vrednost 2.860 milijard lir. Za skoraj 31 odstotkov se je povečala v primerjavi z letom prej. Prvič po več letih pa je imela Italija pri tem primanjkljaj, in sicer 197 milijard lir.

Novice z Goriškega

ZANIMIV PREDLOG

»Mednarodni laboratorij za komunikacije«, ki ima sedež v Huminu, je imel v Vidmu mednarodni simpozij z naslovom »Dve Evropi, ena kultura in kinematografija«. V imenu prirediteljev je profesor sociologije na milanski Katoliški univerzi Bruno De Marchi predlagal, naj bi v Furlaniji-Julijski krajini ustanovili filmski forum za spoznavanje produkcije v Jugoslaviji in Vzhodni Evropi. Izbor filmov naj bi eno leto predstavljali v Trstu in Gorici, eno leto pa v Vidmu in Pordenonu.

RAZSTAVA PODOBE SOŠKE FRONTE BO POSTALA STALNA

Ob obletnici konca prve svetovne vojne je Goriški muzej priredil skrbno pripravljeno in zelo dobro obiskano razstavo z naslovom »Podobe soške fronte«. Več kot leto dni je bila na ogled občinstvu v prostorih vile de Bartolomei v Solkanu.

Prav zaradi izrednega zgodovinskega pomena te razstave in uspeha, ki ga je imela med ljudmi, se je Goriški muzej odločil, da bo pripravil stalno zbirko na Sveti gorici. Napovedujejo, da bodo stalno zbirko z razstave »Podobe soške fronte« odprli letos septembra.

GORIŠKA OBČINSKA UPRAVA

Še vedno se sestaja goriški občinski svet, ki z veliko težavo (zaradi stalne »zelenice« obstrukcije) razbremenjuje gigantski dnevni red (ki se vleče še pravzaprav od pomladne krize dalje)! Potem ko je bil odobren proračun za leto 1989 in za naslednje triletnje, so sedaj na vrsti razna vprašanja redne uprave. Pri tem gre seveda podčrtati, da je sedaj tudi obstoječa večina precej skrčena (DC, PSI in SSK), kar se pozna zlasti v poletnih zasedanjih, ko manjka veliko svetovalcev.

Naj še podčrtamo, da je v junijski razpravi o proračunu predstavnik Slovenske skupnosti dr. Damjan Paulin predložil resolucijo o zaščiti Slovencev, ki je bila nato sprejeta z glasovi večine in leve opozicije.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija »Cerkev v sedanjem svetu« o koncilski liturgični prenovi na Slovenskem

»4. decembra 1963 je bila v Rimu razglašena konstitucija o svetem bogoslužju, februarja 1964 pa smo jo Slovenci že dobili v domačem jeziku. Tako je prva koncilski listina, ki je zadnja desetletja gotovo močno vplivala na razvoj liturgije pri nas, med nami že 25 let«. S temi besedami se začne dvojna, 5. in 6. številka revije »Cerkev v sedanjem svetu«. Prav tej obletnici in kritični presoji tega, kar je ta cerkveni dokument prinesel slovenski Cerkev, je posvečen prvi del publikacije. Julka Nežič opozarja v uvodniku na prevode vseh bogoslužnih knjig — »od misala do brevirja in do zadnjega obrednika«. Nadalje opozarja na spremembe v liturgiji in katehezi, ki so privedle tudi do prenavljanja bogoslužnih prostorov. Vse te spremembe so seveda prinesle veliko pozitivnega, prevelika vnema pri iskanju novosti pa je včasih bila vzrok nezadovoljstva in kritik. Veliko je tudi stvari, ki jih je koncil priporočil, a v slovenski Cerkev niso še zaživele. Zgodovinski pregled »glavnih potez liturgičnega gibanja pri nas« je podal Marijan Smolik. V članku med drugim opozarja, da »za prihodnost ostaja še velika naloga usklajevanja »rimskega« bogoslužja z domačimi navadami in možnostmi«.

Viljam Pangerl predstavlja »Bele lise na področju naše liturgične prenov«. Marijan Smolik v krajšem zapisu opozarja bralce na številne prevode koncilskih dokumentov. Še posebej pa na konstitucijo o svetem bogoslužju in druge pokoncilskie dokumente o liturgiji. Franc Cerar v članku »Živeti brez greha« objavlja nekaj pripomb na sedanje mašno besedilo, ki je baže mar-

sikje nejasno oziroma netočno prevedeno v slovenščino. France Oražem poroča, kako je pokoncilski liturgični vzgoja bila uvedena v bogoslovju in na fakulteti. O liturgični vzgoji v družini piše Vinko Skafar. V članku med drugim opozarja na številne časopise, molitvenike, sveto pismo, knjige in brošure, ki so jih izdale razne založbe in časopisi. Te publikacije naj bi družinam pomagale pri oblikovanju domačega verskega življenja. Zadnji prispevek tega prvega dela namenjenega 25-letnici konstitucije o liturgiji je napisal Ivan Likar. V njem obravnava vprašanje, kako lahko Cerkev rešuje številna vprašanja prilagajanja osnovnih smernic s potrebami na župnijah.

Drugi del revije je posvečen delu z mladino. Janez Kobal v članku »Ljubezen do mladih« daje nekaj osnovnih smernic za uspešno vzgojno delo z mladino. Vse napotke je strnil v pojem resnične ljubezni, ki zna vztrajno delati. Znani primorski duhovnik Vinko Kobal pa razmišlja o »Predlogu za mladinski verski tabor«. Marko Mohorčič piše o »ponovni uveljavitvi duhovnega vodstva«. To je preizkušen, a še vedno aktualen način osebne duhovne poglobitve. Pravo valilo k premišljevanju je zapis Janje Medvešček o tem, »kaj pričakuje od mladinskega pastora«. Zadnji prispevek, ki za slovenske razmere pomeni nekaj novega, je napisal Mauro Leban iz Gorice. V članku »Izkustvo skavtizma« predstavlja skavtsko vzgojno metodo.

Zadnji del revije objavlja prispevke o pastoralnih vprašanjih. Milan Nemač poroča o »Ljud-

dalje na 8. strani ■

UMRL JE PISATELJ DANILO LOKAR

V starosti 97 let je v petek, 21. t.m., umrl v bolnišnici v Ljubljani dr. Danilo Lokar, zdravnik in pisatelj. Rodil se je v Ajdovščini, gimnazijo je obiskoval v Gorici, medicino pa je študiral na Dunaju. Bil je zdravnik v Ajdovščini, a je moral z družino med drugo svetovno vojno zapustiti rojstni kraj zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto. Po italijanski kapitulaciji je odšel v partizane, po vojni pa je samo do leta 1951 opravljal zdravniški poklic, ko se je docela posvetil pisateljevanju. Prvo njegova knjiga je izšla leta 1956. Šlo je za knjigo z naslovom »Poda dečka«. Pozneje je napisal kakih 20 knjig, med njimi predvsem novelistične zbirke »Sodni dan na vasi«, »Hudomušni Eros«, »Dva umetnika«, »Božična gos«, »Rodovi« in druge. Za pisateljevo 90-letnico so v Kopru izdali izbor njegove novelistike pod naslovom »Burja pred tišino«. Kot piše Primorski slovenski biografski leksikon, je Lokarjev stil preprost, ima smisel za opisovanje narave in kmečkega življenja, njegova ustvarjalnost je tesno povezana z ožjo domovino, priča o krivicah in nasilju nad primorskim ljudstvom ter kaže na to in ono gospodarsko rano.

BOŽIDAR JAKAC — 90-LETNIK

Pred dnevi je znameniti slovenski slikar in grafik Božidar Jakac praznoval devetdeseti rojstni dan. Ob visokem življenjskem jubileju je starosta naših likovnih umetnikov prejel številne čestitke in priznanja. Nemara pa je bil najbolj vesel retrospektivne razstave grafik, na kateri so organizatorji zbrali njegova najbolj značilna dela te zvrsti iz različnih ustvarjalnih obdobj.

Jakac je slikar dolenske pokrajine in predvsem Novega mesta, svoje priljubljene teme, ki jo je upodabljal v različnih tehnikah. Ob svojem umetniškem delu je jubilar našel dovolj časa, da je bil med ustanovitelji likovne akademije v Ljubljani in grafičnega bienala v Ljubljani, ki je prerasel v mednarodno uveljavljeno likovno prireditel. Kot likovni organizator je Jakac zasnoval in seveda tudi uspešno izpeljal vrsto razstav in drugih umetniških projektov, vezanih z likovno umetnostjo.

Filmske zgodovinarje čaka že velika naloga, da pregledajo in ovrednotijo filmski opus Božidarja Jakca. Med obema vojnoma je posnel vrsto filmov, med njimi so najbolj zanimivi posnetki iz Združenih držav Amerike, kjer je preživel nekaj časa na obisku pri slovenskih izseljencih, ter dokumentarni filmi iz vojnega časa.

Navzlic obsežni in raznovrstni dejavnosti pa je Jakac predvsem slikar in grafik. Ob izpiljeni tehniki velja omeniti tudi čustveni naboj njegovih del, ki gledalca prevzame in osvešča.

ZARKO PETAN

Ruska antologija slovenskega pesništva

Kot je poročalo ljubljansko Delo, je 20. t.m. obiskal Cankarjevo založbo v Ljubljani ravnatelj moskovske založbe Hudožestvenaja Literatura Andrejevič. S seboj je prinesel ravno dotiskano obširno in lepo oblikovano antologijo slovenske poezije 20. stoletja. Gre za eno najširših antologij slovenskega pesništva v tujem jeziku, ki je sad skupne pobude omenjene ruske in Cankarjeve založbe. Izbor pesmi in ureditev knjige sta delo Aleksandra Romanenka, ki je tudi prevedel nekatere pesmi in prispeval obširne oznake posameznih avtorjev ob koncu knjige.

Antologija obsega po pet pesmi 41 slovenskih pesnikov, od Ketteja, Cankarja, Župančiča in Murna do še živečih ustvarjalcev srednje generacije. Med pesniki sta tako France Balantič kot Kajuh, med sodobnimi pa tudi zamejska ustvarjalca Gustav Januš iz Koroške in Marko Kravos iz Trsta.

Na začetku knjige je obširen uvod o slovenski poeziji v našem stoletju, ki ga je napisal Tone Pavček.

Moskovska knjiga je izšla v 25.000 izvodih pri zelo ugledni založbi. Tudi za ruske razmere je naklada za zbirko poezij zelo visoka.

Omenjena založba je že pred leti samostojno izdala prevod Prešernovih, nato pa še Župančičevih pesmi. Sodelovanje med slovensko in rusko založniško hišo pa obeta še nove sadove s prevodi ruskih del v Sloveniji in slovenskih del v Sovjetski zvezi.

—O—

MEDNARODNI NATEČAJ HARMONIKE

Sredi tega meseca je bil v kraju Camalò pri Trevisu 14. mednarodni natečaj harmonike. Udeležencev je bilo okoli 50 iz številnih krajev v Italiji in Jugoslaviji. Dobro so se uvrstili gojenci šole Glasbene matice v Trstu. V kategoriji A za najmlajše je dosegel prvo mesto Igor Zobin, učenec Norine Dobrila, v B kategoriji je dosegel prvo mesto Valter Stock iz Milja, ki ga ravno tako poučuje Norina Dobrila, drugo mesto pa je zasedel Milan Viola, tudi iz Milja. V kategoriji E, za gojence, starejše od 18 let, se je uvrstil na drugo mesto Maurizio Marchesich, ki je gojenec profesorja Claudia Furlana.

VRABČEVA OPERA TOLMINSKI PUNTARJI

Svet slovenskih organizacij, ki je sodeloval pri uprizoritvi simfonične pesnitve Augusta I. pavca Zlatorog v Vidmu, je že napovedal novo večjo glasbeno pobudo. Jeseni bo pobudnik krstne izvedbe opere Tolminski puntarji skladatelj Ubalda Vrabca. Opero bodo izvajali Consortium Musicum iz Ljubljane, simfonični orkester Slovenske filharmonije ter solisti ljubljanske Opere. Zaenkrat sta predvidena dva koncerta: 25. novembra v Gorici in 3. decembra v Trstu.

O BRADATIH PERUNIKAH

Bradate perunike so premalo znane hvaležne trajnice. Po višini jih razvrščamo v prav nizke (15 cm), srednje ter visoke sorte, ki zacveto najkasneje. Pritlične sorte so kot nalašč za sončne brežine, skalnjake in za okras podpornih zidov. Vse ostale so enako uporabne kot okras na vrtnu in za rezanje. Med več kot tristo sortami so takšne za sorazmerno trajne šopke in bi jih bil vesel vsak cvetličar. So pa sorte, ki terjajo več nege.

Ker so bradate perunike popolnoma prezimno trdne in jim čez zimo odmore le večji del listja, pravimo, da so prave vrtnice trajnice.

Na enem mestu lahko ostanejo štiri leta, potem pa je treba razrasle rastline razsaditi. Za sajenje je najmanj primeren čas spomladi in pozno jeseni. V tem se krepko ločijo od mnogih trajnic.

Bradate perunike sadimo in presajamo najuspešneje julija in avgusta. Korenike se morajo pred zimo toliko vrasti, da jih mraz ne more privzdigniti. Samo od močnih sadik iz poletne saditve smemo pričakovati prvo pomlad nekaj cvetja, sicer pa se rastline pošteno okrepijo šele naslednje leto.

Nizke sorte sadimo bolj gosto kot visoke. Tudi ko želimo doseči večjo gostoto cvetja in čimprejšnji lepotni učinek, sadimo bolj na gosto. Med sadikami nizkih

sort je običajna razdalja 15 cm. Za visoke sorte, ki bodo ostale dalj časa na enem mestu, sme biti razdalja 50 cm.

Za perunike pripravimo rastišče podobno kot za druge trajnice. Prepolopatani težki prsti dodamo pesek, kompost, star hlevski gnoj in nitrofosfal. Bradate perunike nimajo rade kislih tal, zato potrebujejo apna, pač pa gnoj ne sme priti v neposredni stik s koreninami in preobilni dušik močno pospešuje gnilobo. Tudi pozneje med rastjo previdno gnojimo z dušikovimi gnojili. Starejše nasade dognojimo predvsem s kompostnimi gnojili naj-

prej spomladi in nato še enkrat po cvetenju. Težka in vedno vlažna prst ni primerna za bradate perunike. Drugače pa se večina sort dobro obnese tudi v vlažnem podnebju s pogostejšimi padavinami. Celo v najbolj sušnem obdobju in najbolj sončni vinogradniški legi zadošča enkratno ali dvakratno zalivanje, pozneje si korenine same poiščejo vlago.

Bradate perunike v senci komaj životarijo in dajo malo cvetja. V tem se razlikujejo od sibirskih perunik. Zato izbirajmo zanje rastišča, ki so vsaj pol dneva sončna. Nagnjeno rastišče je boljše kot ravnic ali kotanja. Druge trajnice in grmovnice, predvsem pa plevel, so slab so- sed bradatih perunik.

O nabiranju velikih vrtnih polžev

Številne odkupne postaje samo v Sloveniji odkupijo več sto ton velikih vrtnih polžev, enako pa se dogaja v drugih jugoslovanskih republikah. Polži s prodajo za devize v Italiji, Franciji, Švici, Nemčiji in drugod navržajo lep izkupiček, ki pa ni tolikšen, da bi odtehtal posledice takega izkoriščanja v naravi. V naravi so namreč polži, tako kot vsaka druga rastlinska ali živalski vrsta, nujno potreben sestavni del, povezan z drugimi v enoto. Takoj ko kateri izmed sestavnih delov manjka, se poruši skladnost celotnega sistema. Veliki vrtni polži so rastlinojede živali, ene od redkih, ki z lastnimi fermenti lahko prebavljajo celulozo. Rastlinojede živali so hrana številnim mesojedom živalim. Sto ton teh živali manj v naravi pomeni velikanski primanjkljaj biomase, upočasnijo se pretok snovi, mesojedim primanjkljuje hrane, vse to pa ima za posledico, da je osiromašen ekosistem.

Druga posledica je ogroženost vrste in ljudje te živali pobirajo najbolj aprila in

maja, to je preden odložijo jajčeca. Razvojni cikel je počasen, saj zrastejo šele po dveh letih. Število velikih vrtnih polžev je iz leta v leto manjše, kar bi nabiralce lahko opozorilo, da je izkoriščanje preveč intenzivno. Toda godi se prav nasprotno, nabiralcev je vedno več, ker se večja povpraševanje, prav ti pa v naravo vnašajo nemir, teptajo rastlinje in to prav v času, ko prihajajo na sveto mladiči ptičev in sesalcev. Zaradi nabiralcev propadajo številna gnezdišča in kotišča.

Velike vrtno polže bo treba zavarovati in prepovedati nabiranje v naravi, posebno ker uspešno vzgajamo polže na farmah. To naj bo prostor rahlih, z apnencem bogatih tal, Lega naj bo sončna, a ne suha odprta ali zaprta. Polžem preprečimo beg z vodnimi jarki, pasom soli ali pepela ali z ograjo, ki je na vrhu ukrivljena na notranjo stran. Za hrano služijo rastlinje, solata, detelja, zelje, različno sadje ali kuhan krompir in koruza. Obdobje ob izleganja do tržne zrelosti traja dve leti.

EGS IN POMOČ BEGUNCEM

Evropska gospodarska skupnost je v lanskem letu dodelila skoraj 293 milijard lir pomoči beguncem in preganjancem. V letošnjem letu so porazdelili že približno 190 milijard lir. V glavnem so delili hrano in drugo blago nujne uporabe. Hrana in blago gresta za begunska taborišča, v prvi vrsti pa je pomoč namenjena Palestincem.

Božja pot v Rim — 1 —

Zapis Virgila Ščeka, ki ga objavljamo, je iz prve knjige njegovih »Paberkov«. Gre za obsežne zveske velikega formata, v katerih je Šček zbiral najrazličnejše stavke, prepise pisem, krajše dnevniške zapise, etnografske in zgodovinske zanimivosti ter si beležil razne dogodke iz časa, ko je deloval v Trstu, Gorici, Avberu in Lokvi kot duhovnik, politik, organizator in narodni delavec. Šček je bil od leta 1921 do 1924 poslanec v rimskem parlamentu.

Pričujoči zapis verno poustvarja vzdušje in razmere, v katerih so pod fašizmom delovali naši duhovniki in drugi politični predstavniki. Vseh 14 zvezkov »Paberkov« hrani v škofijskem arhivu v Kopru. Virgil Šček se je rodil 1. januarja 1889 v Trstu. Letos torej poteka natančno sto let od njegovega rojstva. Z objavljanjem tega in drugih zapisov se želimo spomniti velikega in zaslužnega primorskega rojaka ob stoletnici njegovega rojstva.

(Ured.)

V adventu 1928 so zaprli Poldeta Kemperleta 1) in konfinirali dr. Janka Kralja 2)

v Gorici. Naravno je bilo, da bi v Rim šel posredovat dr. Engelbert Besednjak 3) ali vsaj zadevi pojasnit, ker sta obe odredbi bili brez pravne podlage, kakor se je vide- lo, ko so oblastva kasneje oba oprostila.

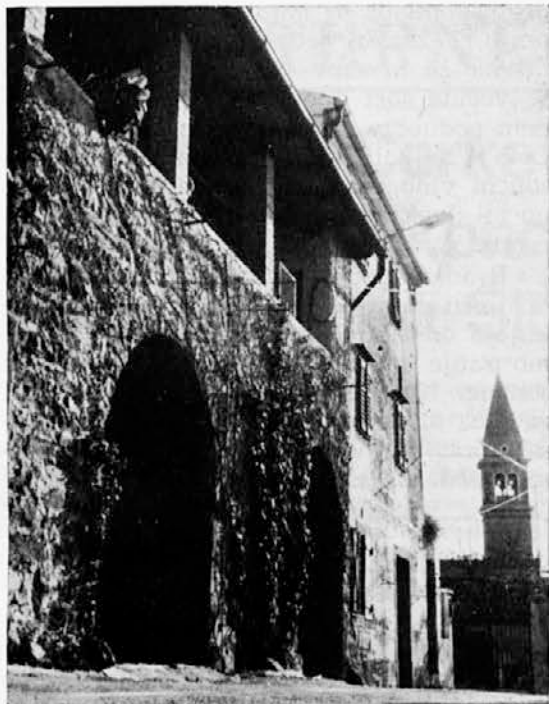
Vendar dr. Besednjak ni maral v Rim, vsaj sam ne. Od neke zaupne osebe iz Rima je namreč dobil obvestilo, naj se za božjo voljo ne prikazuje v Rimu, kjer so razkače- ni, zlasti ker je pol leta bival v inozemstvu. Končno se je dal pregovoriti, a je hotel, da grem tudi jaz. Ko je goriški prefekt zvedel, da sem tudi jaz voljan iti v Rim, me je pro- sil, naj bi ga obiskal, ker me do tedaj še ni poznal, dasi sem živel v Gorici nekaj ča- sa, ko je on že prefektoval. Povedal je, kar se mu je pripetilo.

Nekega popoldneva je Mussolini z leta- lom prispel v Gorico »in incognito«, s pre- fektom sta pila črno kavo, obenem pa ga je v prvo vprašal: »Che fa Šček?« (Kaj de- la Šček?). Prefekt pa mu je odgovoril: »Non lo conosco.« (Ne poznam ga). Mussolini pa mu je zabrusil: »E lei è prefetto di Gori- zia?!« (In Vi ste goriški prefekt?!). Ko je bil Mussolini drugič v Gorici, je spet vpra-

šal prefekta: »Che fa Šček? Finge il mor- to?« (Kaj dela Šček? Se dela mrtvega?). Prefekt pa mu je odgovoril: »No, no, non è morto. Aspetta che moriamo noi.« (Ne, ne, ni mrtev. Čaka, da mi umremo).

Obisal sem torej prefekta, ki me je ze- lo vljudno sprejel in namignil, naj bi ga ne kompromitirali. Rekel sem: »Ne vem, kdo bi me po Vas vprašal, a če bi se to zgodilo, vem, da Vas ne smem preveč grajati, pa tu- di ne hvaliti, ker prefekt ne sme biti prija- telj Slovanov.«

Ob šestih zvečer, natančno ob določeni uri, sem dobil pred gostilno Fiegl na Trav- niku dr. Besednjaka, bil je v spremstvu dveh policijskih agentov. Eden je bil ko- misar, drugi prostak. Z avtom smo šli na postajo. Komisarja Palumbota, ki je bil znan kot strahovit nasprotnik slovenstva, nisem osebno poznal, prostak pa se mi je zdel znan; zdelo se mi je, da me je pred meseci on zasledoval po Gorici, in to od prihoda do odhoda. Takrat sem mu dal de- lo, ker sem namenoma obiskal morda dvaj- set trgovin in kupoval malenkosti, od vži- galic do omela. Dr. Besednjak pa ima dva varuha že mesece, torej je bilo jasno, da ga bosta tudi v Rimu zasledovala. Ko smo vsi štirje sedeli v kupeju prvega razreda, sem marešala vprašal: »Gospod maršal,



REVIJA

»CERKEV V SEDANJEM SVETU« O KONCILSKI LITURGIČNI PRENOVI NA SLOVENSKEM

■ nadaljevanje s 6. strani

skem misijonu v Trstu 1989». France Rozman piše o afriškem načinu premišljevanja svetega pisma, ki ga je izdelal misijonski inštitut Lumko v Južni Afriki. Viljem Pangerl predlaga nekaj možnosti za pastoralno delo čez poletje. Tudi razgovor z župnikom Petrom Kvaternikom je zanimivo izhodišče za stvarno vključevanje laikov v pastoralno delo v župniji. Zadnje strani so posvečene problemom iz cerkvenega prava in na koncu je več krajših novic o življenju Cerkve po svetu.

SPORAZUM OBSTAJA!

Za Litovce, Letonce in Estonce je izjava šefa urada za mednarodne zadeve pri Centralnem komiteju sovjetske komunistične partije Falina zgodovinskega pomena. Falin je namreč v razgovoru z zahodnonemškim televizijskim časnikařem potrdil obstoj tajnega priloženega protokola k sporazumu o nenapadnosti, ki sta ga leta 1939 podpisala Ribbentrop in Molotov. Gre za znani sporazum med Hitlerjem in Stalinom, s katerim je bila Poljska priključena Reichu, baltske republike pa Sovjetski zvezi. Uradno priznanje s stra-

ni sovjetskih oblasti, da obstaja omenjeni sporazum, bo po vsej verjetnosti še bolj spodbudilo narodnjake v Litvi, Letonski in Estonki, da bodo zahtevali, naj Sovjetska zveza in mednarodna javnost opravita revizijo posledic omenjenega sporazuma. To bi v nekem smislu pomenilo, da bi morala Sovjetska zveza priznati, da si je Stalin ilegalno priključil baltske republike.

**Beri - širi - podpiraj
»NOVI LIST«**

P R I N T I N G O F F I C E

tipo-litographart

*Vam nudi
raznoverstne tiskovine*

TRST - ULICA ROSSETTI 14 - TEL. 040/772151

ali ste me Vi dali pred nekaj tedni zasledovati? Kdo je dal ta ukaz?« On pa: »Onorevole, le do la mia parola d'onore, io non ne so nulla, sploh Vas nihče ni zasledoval. Parola d'onore«. (Gospod poslanec, Vam dajem častno besedo, nič ne vem... častna beseda). Kasneje, ko je šel marešalo na hodnik, sem se prostaku nasmehnil in rekel: »Saperb! fini ste. Ves dan ste me zasledovali, niti uiti Vam nisem mogel.« Prostak se je nasmehnil in priznal. Nato sem ga vprašal: »Kdo Vas je poslal?« On pa: »Lui, il signor Palumbo!« (On, gospod Palumbo.) — Laška častna beseda!

V Rim sva dospela v sredo ob 12.30. Tam sta spremljevalca predala pažnjo na dr. Besednjaka drugima dvema iz tropa agentov, ki so mrgoleli na kolodvoru. Stopila sva v bližnji hotel Nizza. Da bi nikar več. Tako je bil umazan! Za nama pa je prispel neki kolesar. Ko sva bila v veži in naročala sobo, se je pojavil za nama neki sumljiv človek srednje postave, zločinskega izraza, zločinskih oči. V rokah je držal majhen kovček, kot jih nosijo slikarji. Na glavi je imel širokokrajni klobuk, kakor slikarji, kozjo brado, res slikarsko. »Un camerino«, (sobico) je zahteval. Ko se je dr. Besednjak vpisoval, sem ga ostro opazoval. Takoj sem vedel — agent! Šla sva v sobe in spotoma sem Besednjaka

opozoril nanj. Rekel sem mu: »Kovčka nama bodo gotovo preiskali, vsaj tebi«. In res je naslednji dan Besednjak ugotovil, da so mu kovček urejale nepoklicane roke. Na kosilo sva šla k »Alfredu«, na testenine, in povabila sva tudi zasledovalca. Besednjak se je namreč obrnil, mu pomežiknil in se mu nasmehnil. Oni je nasmeh vrnil, vedel je, da sva ga spoznala. Pri »pasta asciutti« je agent povedal, da je: »Un maresciallo truccato« (maskirani marešalo). Po kosilu se je prijazni kvesturin spremenil v drznega nesramneža. Iz gostilne je glasno telefoniral na kvesturo, da je njegove službe konec in da zato zahteva zamenjavo. »On, da ne bo še naprej tu stražil,« je dejal. Ko sva mu povedala, da ga ne bova mučila, da greva v Ulico Chiara 35, da lahko mirno pride tja, je bil pomirjen. Ko sva najela avto, pa je agent (s kolesom) zavpil vozniku: »Adagio, adagio!« (Počasi, počasi!) To je Besednjaka razkačilo in je rekel šoferju: »Kdo Vas je naročil? Hitro v Via Chiara!« In čez nekaj sekund sva izginila. Tako sva delala vselej, ko sva hotela biti sama. Tisto opazovanje s strani policije je namreč skrajno nadležno. Meni je kasneje neki policist povedal, da ima Besednjak pet določenih zasledovalcev po Rimu. To je neki »maresciallo« in štirje policaji »in bor-

ghese« (v civilu). Naslednjega dne sva se z Besednjakom nastanila v Hotelu Minerva, kjer sem svoj čas (1921) bival z drugimi poslanci, mojimi kolegi.

V sobi sem se najprej okopal, nato pa sva se z Besednjakom odpravila na notranje ministrstvo, kjer nas je namesto šefa sprejel podminister Michele Bianchi, desna roka Mussolinijeva, eden izmed triumvirov pri pohodu na Rim, bil je tudi član Velikega sveta. Policistov je na ministrstvu kar mrgolelo. Čakala sva v predsobi, ko je točno ob 6.30 prišel Bianchijev tajnik in dejal, da naju bo Bianchi sprejel naslednjega dne ob isti uri, ker je isti hip prišel v urad sam Mussolini.

Zvečer nisva vedela, kaj bi. Pa sva srečala znanca iz dobe, ko sem bil poslanec. To je bil Nicolò Moscatello, tajnik jugoslovanskega poslaništva pri sv. stolici. Šli smo k njemu in tam sva zvedela marsikaj zanimivega.

(Dalje prihodnjič)

- 1) Polde Kemperle, časnikar, urednik Goriške straže, rojen v Hudajužni 1886, umrl v Trstu leta 1950.
- 2) Janko Kralj, politik, publicist, rojen v Dornberku 1898, umrl v Rimu 1944.
- 3) Engelbert Besednjak, časnikar, politik, poslanec v rimskem parlamentu, rojen v Gorici 1894, umrl v Trstu 1968.